

Vintern blir svår för de fattigaste

TEXT & BILD: BÖRJE ALMQVIST

När vi står utanför Ghulam Suids bostad kommer några pojkar hem med varsin plastsäck på ryggen. De har varit ute och samlat skräp, papper, plast och annat brännbart. Det är det enda många familjer i stadsdelen Shah Shahidi i Kabul har råd att elda med när de ska laga mat. De är för fattiga för att köpa bränsle. Ghulam Said och hans familj är husockupanter precis som de andra 57 familjerna som bor i huset. Fastigheten i Shah Shahidi är en av Kabuls 16 bosättningar av det här slaget där de mest utsatta av Kabuls fattiga bor. I de flesta av rummen saknas glas i fönstren. Istället har man spämt upp plast för att hålla vinden ute. Än så länge är det en dräglig temperatur i rummen. Det är höst och minst en månad tills vintern kommer och snön faller. Familjerna är återvändande flyktingar från Pakistan och Iran som hade tänkt börja ett nytt liv i hemlandet. Många av dem försökte först slå sig ned i sin gamla hemort men där gick det inte att försörja sig. Därför har familjerna sökt sig till Kabul i hopp om en dräglig tillvaro.

– Myndigheterna har försökt köra bort oss minst 20 gånger men vi har vägrat att flytta. Vi förklarade att regeringen har lovat oss jord och hus när vi skulle flytta hem. Tills vi får det så tänker vi bo kvar här, säger Ghulam Said.

Han och två av sönerna försörjer familjen. Ghulam Said transporterar varor i en skottkärra i basaren. Han är funktionshindrad och har en benprotes och det gör ont när han arbetar. Familjen består av nio personer och de tre familjeförsörjarna tjänar tillsammans mellan 15 och 23 kronor om dagen, vilket är långt under det minimum som krävs för att en familj

ska kunna köpa tillräckligt med mat för att klara sig från undernäring.

I rummet bredvid bor en annan Ghulam. Ghulam Ehsan och hans fru Khanum Gul. De har åtta barn. Sju flickor och en pojke. Sonen är sjuk. Två barn har dött av sjukdom sedan de återkom från exilen. Ghulam är daglönare och äldsta dottern Amina hjälper till med försörjningen.

– Jag samlar metallringar från läskburkar vid restauranger och buss-hållplatser. Jag letar även efter annan metall och säljer som skrot, berättar Amina och visar upp vad hon lyckats samla in och ska sälja så familjen får pengar till mat.

Inne i rummet där den sjuka sonen ligger inlindad är det halvskumt. Det finns ingen belysning och dagsljuset strilar in från ett fönster uppe på väggen. Rummet är fuktigt och jag vill inte ens tänka på hur det blir i vinter.

DE FLESTA FATTIGA lever på tillfälliga arbeten som daglönearbete inom byggsektorn eller låglönearbete som försäljning av frukt och billiga varor från källor, gatuförsäljning av olika slag och småhandel.

Ett stort problem är att största delen av arbetskraften i Afghanistan är utbildad. Dessutom går många kontrakt på statliga vägbyggen och privata byggnadskontrakt till utländska firmor som har med sig egen arbetskraft från Pakistan, Nepal, Kina och Indien.

Kvinnornas inkomster kommer främst från arbete utfört i hemmen. Lönerna för hemarbete, som till exempel mattvävning, bearbetning av torkad frukt, tillverkning av fågelbubar, klädtvätt, spinna ull och broderi är extremt låga. Mattväverskor kan ha en dagslön på cirka fem kronor eftersom de oftast är helt beroende av uppköparna och inte kan påverka priset.

Ghulam Said och hans familj utanför huset där de bor.

Det lägsta kvinnolönerna noteras av det Sida-stödda forskningsinstitutet Afghan Resource and Evaluation Unit, AREU, i en studie av urbant fattiga i staden Herat i västra Afghanistan. Kvinnor som skalade pistaschnötter hade en dagsinkomst på mellan 40 och 80 öre. Trots den näst intill icke existerande inkomsten är det ett nödvändigt bidrag till familjens försörjning. Framför allt för att kvinnorna får behålla nötskalen som de använder som bränsle i hemmet. Nötskalen är att föredra ur hälsosynpunkt framför plast och annat skräp som fattiga familjers barn samlar in på gatorna och på sophögar och sedan eldar med och sprider giftig rök i bostaden.

AREU:s studier i Herat och Kabul visar att det absolut viktigaste för att få en någorlunda dräglig inkomst är att det finns arbetsföra män i familjen, vilket gör att familjer med många små barn och/eller med funktionshindrade män i arbetsför ålder har stora ekonomiska svårigheter.

Enligt afghanistans utvecklingsstrategi finns det 800 000 handikappade i Afghanistan och bland dem är arbetslösheten nästan 90 procent.

– Dålig hälsa är en stor riskfaktor och stadsbor löper större hälsorisker än landsbygdsbefolkningen på grund av alla föroreningar och det dåliga

vattnet. Sjukdom driver in folk i fattigdom eftersom de inte klarar av kostnaderna, säger AREU:s Paula Kantor och fortsätter: För det första går en inkomst förlorad. För det andra är medicinutgifterna en stor ekonomisk belastning. Att besöka en läkare på en statlig klinik kostar ingenting men en utbredd medicinbrist gör att den sjuke måste införskaffa medicinerna själv. Det finns billiga mediciner på marknaden men de är ofta mer eller mindre verkningslösa kopior.

– Det finns två mobila ambulanser för fattiga i Kabul men det räcker inte på långa vägar, säger Ingrid Macdonald, chef för Norska Flyktingrådet i Afghanistan.

– **70 PROCENT** av befolkningen har inte tillräckligt med inkomster eller den sociala service de behöver, konstaterar Pushpa Pathak, chefsrådgivare på stadsförvaltningen i Kabul.

Den osäkra arbetsmarknaden och de låga lönerna gör att folk hela tiden måste låna pengar för att kunna köpa mat, betala hyran och finansiera sina sjukvårdskostnader. Många hamnar i skuldfällan och är ständigt skuldsatta. De undersökningar som AREU genomfört i andra städer visar på samma mönster som i Kabul.

– Den ekonomiska situationen är

Ghulam Ehsans dotter, Amina, samlar metallbitar från gatan och säljer som skrot.

så svår att folk inte längre klarar av att betala tillbaka sina mikrolån. Folk har knappt råd att köpa ved, berättar Zeenat Garewall, chef för biståndsorganisationen Acted i Kabul.

Ghulam Ehsans yngsta dotter vaktar ingången till familjens bostad.

► Vid en första anblick ser många områden i Kabul inte ut som slum, men det finns mycket slum i Kabul om man ser till bristen på service, som vatten och avlopp, drickbart vatten, sophämtning med mera.

– Speciellt illa är det för de som bor högt upp på kullarna i staden, säger Abdul Baqi Popal, programchef på FN:s bosättningsprogram UN-Habitat.

Som så många andra jag talat med vare sig de är fattiga, välbeställda, statsanställda eller biståndsarbetare, så dyker samma fråga upp i samtalen. Jobben.

– Det viktigaste är att skapa arbeten åt de fattiga. Om inkomsterna är låga är det omöjligt att ta sig ur fattigdomen. Varje dag får bara hälften av daglönarna arbete. I Kabul har byggjobben minskat med cirka en tredjedel och i provinserna med hälften, säger Abdul Baqi Popal.

En orsak är den sviktande investeringsviljan.

– Många människor vill inte investera i Afghanistan på grund av alla kidnappningar. En lösensumma efter förhandlingar ligger normalt på 200 000 dollar. En del affärsmän har av säkerhetsskäl flyttat till Dubai, andra tillbaka till Pakistan och en del till Moskva.

– **DET ÄR OCKSÅ VIKTIGT** att ha ett jämställdhetsfokus när man skapar arbeten för fattiga. De låga lönerna för kvinnor är förfärliga. Kvinnors tid har inget värde. Man måste se till vad som kan bearbetas och produceras av kvinnor och länka produktionen till marknaden, säger Paula Kantor.

Enligt Afghanistans statistiska centralbyrås undersökning, *National Risk and Vulnerability Assessment*, NRVA, våren 2007 lever 40 procent av Afghanistans befolkning på en inkomst på under 14 dollar (drygt 100 kronor) i månaden. Det är mindre än vad som behövs för att få i sig minst 2 100 kalorier, vilket är dagsbehovet för att inte bli undernärd.

För de fattiga människor som jag intervjuade i Kabul i oktober skulle det vara ett stort lönelöft om de kom upp i 100 kronor i månaden per person. Enligt FN:s livsmedelsprogram,

WFP, uppskattas nästan 25 miljoner afghaner idag leva under fattigdomsgränsen (beräknat på att Afghanistan har 31 miljoner invånare). En mindre undersökning i städerna visade nyligen på att stadsbefolkningen lever på samma fattigdomsnivå som befolkningen i landet i stort.

– De stora inkomstskillnaderna och det ökande inkomstgapet är ett allvarligt problem. Det skapar ett missnöje som kan leda till sociala och politiska problem, säger Jamal Nazir, samordnare på departementet för samordning och policy på ministeriet för urban utveckling.

VID INTERVJUER som genomförts av AREU med fattiga i staden Jalalabad i östra Afghanistan för tre år sedan uttryckte desperata fattiga att ett alternativ till fattigdomen var att gå med i någon terroristgrupp. Det var innan antalet självmordsbombningar ökade dramatiskt. Flera av självmordsbombarna de senaste åren har rekryterats från fattiga och marginaliserade grupper som utfört dåden mot att familjen får ekonomisk ersättning.

I AREUs studie *Urban Livelihoods in Afghanistan* om urban fattigdom, från 2006, konstateras att:

”..en del av problemet med att minska fattigdomen är bristen på kapacitet och politisk vilja bland statstjänstemännen, vars personliga intressen ofta går före deras officiella plikter. Denna helt dominerande attityd kan inte bara leda till korruption, den berövar också de fattiga den service och säkerhet som de behöver för att ha en chans att sträva efter ett bättre liv”

ETT STORT PROBLEM för alla och framför allt de fattigaste är de höga hyrorna. Den som inte äger sin egen bostad har ett stort problem. Många flyttar från den ena delen av staden till den andra på grund av att de inte klarar av hyreshöjningarna.

Enligt biståndsorganisationen Action Contre la Faim's undersökning *Kabul Vulnerability Study* från 2006

har många familjer medvetet sökt sig till de delar av Kabul som ligger utanför stadsplanen, bortom social service och långt från jobben. Men hyrorna är lägre och marken billigare.

En stor anledning till den ökande fattigdomen är att matpriserna stigit dramatiskt de senaste två åren. Priset på basfödan vete har i det närmaste tredubblats och stora befolknings-skikt har sedan dess fått skära ned på maten. I år är situationen speciellt allvarlig när framför allt norra Afghanistan har drabbats av svår torka. Cirka en tredjedel av skörden i Afghanistan beräknas ha gått förlorad i år. Minst 1,5 miljoner människor har förlorat sin skörd, vilket kommer att sätta städerna under ett hårdare tryck än tidigare.

När landsbygden vare sig det är torka eller ej inte klarar av att föda sin befolkning och städernas fattiga bara blir fler och fattigare är det på tiden att det internationella samfundet börjar tänka om. När Tyskland låg i ruiner 1945, en då slagen fiende, fanns det nytänkande. Då tänkte man på det viktigaste för det tyska folket. Att de då hungriga och arbetslösa tyskarna skulle sättas i arbete. Då kom Marshallplanen som fick Tyskland och det tyska folket på fötter.

PRECIS SOM TYSKARNA 1945 vill det afghanska folket idag också få en chans att försörja sig. Att gå från en krigsekonomi till en fredlig tillvaro. En from förhoppning var biståndsmminister Gunilla Carlssons tal på SAKS konferens *Fredsbygget i Afghanistan* i november om att ekonomisk utveckling och skapande av arbeten i Afghanistan är brådskande.

Att det betyder att åtminstone Sverige kommer att använda en del av de nya 150 miljonerna som årligen ska anslås till Afghanistan för att skapa jobb åt Afghanistans fattiga är ett steg i rätt riktning men Sverige borde gå längre än så. Sverige borde ta initiativ till en stor internationell insats för att få fram arbetsplatser och bygga upp de industrier som ligger i ruiner och se till att det byggs upp en förädlingsindustri för det afghanska jordbrukets produkter. Det måste löna sig att arbeta. Även i Afghanistan! ■